

DOI <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2021.09.02.05>
UDC 378:881.111.1

Visual literacy as a component of personality multi-literacy: ways of development

Zminchak N.*

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa, Ukraine

Received: 01.06.2021

Accepted: 20.06.2021

Abstracts. The modern information society poses serious challenges to the individual, requiring the development of new competencies. In this study, attention is focused on the concept of visual literacy, its interpretation and definition of functioning in the context of a multi-literate personality. The formation of visual literacy competence is closely related to the realities of the information society, which requires mastery of the latest technologies for searching and processing information, critical and creative processing of messages from the media, social networks, the Internet and more. A significant percentage of all information that comes to a person from such sources are visual objects. Therefore, society faces the task of developing the skills of competent interpretation of such information, the purpose of which can be both a deep understanding of the meaning of the image and the avoidance of manipulative intentions of the media. That is why visual literacy is seen not only as a professional competence, but also as a component of the overall cultural development of the personality. Intensive development of the Internet, the spread of free access to information leads to confusion of the individual due to the inability to process a significant amount. Superficial reading, interpretation and use of visual images can be prevented by establishing a selective search for images available on the network or creating your own, interpreting images in different contexts, the development of visual thinking. The influence of the visual turn on education is emphasized and the need to develop visual literacy competencies by pedagogical workers, who are currently active producers of visual learning content, is emphasized. The article analyzes domestic and foreign research in the field of visual literacy and media literacy, identifies the basic parameters of visual literacy, outlines the principles of working with visual images and identifies the tools by which they are created.

Key words: media literacy, visual thinking, cognition.

Візуальна грамотність як складова мультиграмотності особистості: шляхи розвитку

Змінчак Н. М.

Одеська державна академія будівництва і архітектури, Одеса, Україна

Анотація. Сучасне інформаційне суспільство ставить перед особистістю серйозні виклики, що вимагають вироблення нових компетенцій. У наведеному дослідженні увага зосереджена на понятті візуальної грамотності, його тлумаченні та визначенні функціонування у контексті мультиграмотної особистості. Формування компетенції візуальної грамотності безпосередньо пов'язане з реаліями інформаційного суспільства, що вимагає володіння новітніми технологіями пошуку та обробки інформації, критичного й творчого опрацювання повідомлень, що надходять із засобів масової інформації, соцмереж, мережі інтернет тощо. Значний відсоток усієї інформації, що надходить до людини з таких джерел, становлять візуальні об'єкти. Відтак перед суспільством стоїть завдання виробити навички грамотного тлумачення такої інформації, метою якого може бути як глибоке розуміння смислу зображеного, так і уникнення маніпулятивних інтенцій засобів масової інформації. Саме тому візуальна грамотність бачиться не лише як компетенція фахового спрямування, а й як складова загального культурного розвитку особистості. Інтенсивний розвиток мережі інтернет, поширення вільного доступу до інформації призводить до розгубленості особистості з причин неможливості обробити значний її обсяг. Запобігти поверхневому прочитанню, тлумаченню й застосуванню візуальних образів можна завдяки утворенню селективного пошуку наявних у мережі зображень або створенню власних, інтерпретації зображень у різних контекстах, розвитку візуального мислення. Підкреслено вплив візуального повороту на освіту й наголошено на необхідності вироблення компетенцій візуальної

*
Corresponding Author: Zminchak Natalia Mykhailivna. Phone: 0968362369. E-mail: natalia.zminchak@ukr.net.
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Address: Didrikhson st., 4, Odessa, 65000.
Відповідальний автор: Змінчак Наталія Михайлівна. Тел.: 0968362369. E-mail: natalia.zminchak@ukr.net.
Одеська державна академія будівництва та архітектури, адреса: вул. Дідріхсона, 4, Одеса, 65000

грамотності педагогічними працівниками, що на сучасному етапі є активними продуцентами візуального навчального контенту. У статті проаналізовано вітчизняні й зарубіжні дослідження у сфері візуальної грамотності та медіаграмотності, виявлено основні параметри візуальної грамотності, накреслено принципи роботи з візуальними образами та визначено інструменти, за допомогою яких вони створюються.

Ключові слова: медіаграмотність, візуальне мислення, пізнання.

Визуальная грамотность как составная мультиграмотности личности: пути развития

Зминчак Н. М.

Одесская государственная академия строительства и архитектуры, Одесса, Украина

Аннотация. Современное информационное общество ставит перед личностью серьезные вызовы, требующие выработки новых компетенций. В приведенном исследовании внимание сосредоточено на понятии визуальной грамотности, его толковании и определении функционирования в контексте мультиграмотной личности. Формирование компетенции визуальной грамотности непосредственно связано с реалиями информационного общества, которое требует владения новыми технологиями поиска и обработки информации, критической и творческой обработки сообщений, которые исходят из средств массовой информации, соцсетей, сети интернет и т.п. Значительный процент всей информации, поступающей к человеку из таких источников, составляют визуальные объекты. Поэтому перед обществом стоит задача выработать навыки грамотного толкования такой информации, целью которого может быть как глубокое понимание смысла изображенного, так и избежание манипулятивных интенций средств массовой информации. Именно поэтому визуальная грамотность видится не только как компетенция профессионального направления, но и как составляющая общего культурного развития личности. Интенсивное развитие сети интернет, распространение свободного доступа к информации приводит к растерянности личности по причине невозможности обработать значительный ее объем. Предотвратить поверхностное прочтение, толкование и применение визуальных образов можно благодаря утверждению селективного поиска имеющихся в сети изображений или созданию собственных, интерпретации изображений в различных контекстах, развития визуального мышления. Подчеркнуто влияние визуального поворота на образование и отмечена необходимость выработки компетенций визуальной грамотности педагогическими работниками, которые на современном этапе являются активными продуцентами визуального учебного контента. В статье проанализированы отечественные и зарубежные исследования в области визуальной грамотности и медіаграмотності, выявлены основные параметры визуальной грамотности, намечены принципы работы с визуальными образами и определены инструменты, с помощью которых они создаются.

Ключевые слова: медіаграмотність, візуальне мислення, познание.

I Вступ

Візуалізація навчального матеріалу завжди була невіддільною частиною сфери освіти. У сьогочасному світі ж інтенсивний розвиток технологій, зокрема цифрових, спричинив до утвердження візуального сприйняття інформації як основної рецептивної практики. Повсюдний потік (часто зайвої) візуальної інформації чинить негативний вплив на сприймача, саме тому питання візуальної грамотності стоїть нині гостро. Такий процес зумовлює появу значних викликів, що стоять перед суспільством, як-от: фрагментарність, поверхневність знань, низький рівень критичного сприйняття, відсутність глибокої рефлексії.

Симптоматичним у цьому контексті є спостереження Макарової К. щодо розподілу уваги глядачів художньої виставки, що дозволило виокремити декілька типів реакції на витвір мистецтва. За статистикою дослідниці 45 % глядачів взагалі не помічали картину [Див. 6]. Така реакція свідчить зокрема й про “замиленість ока”, перевантажений візуальним рядом мозок не концентрує уваги на об’єкті.

Формування компетенції візуальної грамотності тісно пов’язане з реаліями інформаційного суспільства, що вимагає володіння новітніми технологіями пошуку та обробки інформації, критичного й творчого опрацювання повідомлень, що надходять із засобів масової інформації, соцмереж, мережі интернет тощо. Разом з тим ця компетенція є необхідною і для тих, хто продукує візуальний контент.

Для ефективного розвитку візуальної грамотності необхідно: по-перше, визначитися з поняттями (як ми тлумачимо візуальну грамотність), по-друге, визначитися зі стандартами та інструкціями, що

регулюватимуть процес набуття знань, умінь і навичок, по-третє, підготувати педагогічних працівників, які здійснюватимуть супровід здобувачів освіти.

Мета роботи: визначити характеристики візуальної грамотності особистості, окреслити шляхи розвитку візуальної грамотності як частини мультиграмотності особистості.

II Матеріал і методи дослідження

У ході дослідження проведено аналіз вітчизняних і зарубіжних публікацій, що в них розглянуто предмет аналізу. Використано загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, інтерпретація.

Питання візуальної грамотності в Україні досліджують Ільїна Г. [1], Кремень В. [5], Масімова [7], Череповська Н. [12] та інші. Дослідники включають це поняття у більш широке — медіаграмотність. Вивченню теоретичних засад медіаграмотності присвячено наукові конференції («Критичне мислення в епоху токсичного контенту») та інформаційні інтернет-ресурси (medialiteracy.org.ua). Видано підручники для вчителів «Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для роботи педагогічних коледжів» [9], «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: посібник для вчителя» [8]. У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [4] також наголошено на необхідності підвищення рівня медіаграмотності здобувачів освіти в умовах інформаційного суспільства, на цьому наголошено й у стандарті ALA [13].

Зарубіжна наукова думка звернула увагу на це питання вже у середині ХХ століття. Поняття «візуальна грамотність» уведено до наукового обігу вченим Дж. Дебсом у статті «Деякі основи візуальної грамотності» [15]. Дослідник тлумачить це поняття як здібності, що їх людина розвиває за допомогою зору та інших почуттів, необхідних у процесі становлення особистості.

Автор концепції «інформаційної цивілізації» Е. Тоффлер описує світ майбутнього як такий, у якому ЗМІ постійно створюють все нові образи, які витісняють попередні. У такому світі людина відчуває ійкий характер знань, що призводить до збільшення розумової «пропускної здатності» [11, 184].

Принадно наведемо узагальнене визначення вчених Кременя В.Г. та Ільїна В.В., що тлумачать візуальну грамотність, як: «по-перше, візуальну та медіаобізнаність; по-друге, широку візуальну освіченість; по-третє, візуальну компетентність. На цій основі постає завдання виявити головні напрямки становлення візуальної грамотності, що передбачає вміння: сприймати знання у процесі медіаосвітнього навчання; обирати візуальну інформацію; обмежувати себе у споживанні медіавізуальної продукції; бути готовим протистояти негативним впливам візуалізації; розуміти свої візуальні потреби і нести відповідальність за вибір візуального контенту для перегляду» [5, 2]. На основі вищенаведеного судження можна припустити, що візуальна грамотність є формою критичного мислення.

Наведемо розлогу схему критичного аналізу джерела наукової інформації, що її подають дослідниці Єрко Г. та Жалко Т.:

“АВТОРСТВО: Хто написав монографію?

МЕТА: Чому її написано?

ЕКОНОМІКА: Яка цільова аудиторія (та звідки Ви це знаєте)?

ВПЛИВ: Хто за це заплатив?

РЕАКЦІЯ: Хто може отримати користь від цієї монографії?

ЗМІСТ: Про що це (і що змушує Вас так думати)? Які ідеї, цінності, інформація та/або погляди очевидні/імпліцитні (зовнішньо не виявлені)? Про що не згадується у цій монографії, що було б важливо знати?

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: Які методи дослідження використано? Чому використано саме ці методи? Як вони передають зміст?

ІНТЕРПРЕТАЦІЇ: Як люди можуть зрозуміти цю інформацію? Яка моя інтерпретація цього? Що я дізнаюся про себе зі своєї реакції або інтерпретації?

КОНТЕКСТ: Коли це зроблено? Де або як нею поділитися з аудиторією?

НАДІЙНІСТЬ: Це факт, думка, чи щось інше? Чи монографія варта довіри? Якою мірою? (що змушує Вас так думати)? Які джерела інформації, думок, припущень?» [3, 289].

Цей алгоритм спрямований на виявлення ступеня достовірності й об'єктивності відомостей та суджень, викладених у наукових текстах. Як відомо, візуальна інформація може бути прочитана за такими ж принципами, що і звичайний текст. Недарма дослідники наголошують на необхідності переведення візуального образу на вербальний [7].

Однак поряд з умінням інтерпретувати контент візуальна грамотність дає змогу й створювати його якісно. А це вкрай важливе вміння для сучасного педагога, робота якого все інтенсивніше виноситься в мережевий простір. У цьому контексті актуалізується вміння не лише читати образ, а й навпаки: кодувати текстуальну інформацію засобами візуальної мови.

За аналогією до вербального тексту вчений Д. Грей створив візуальний алфавіт, що містить всього 12 “літер”. Дослідник вважає, що кожен символ, представлений у візуальному матеріалі, можна розкласти на літери (рис. 1): крапка, лінія, кут, дуга, спіраль, петля, овал, око, трикутник, прямокутник, хатинка, хмара [2].

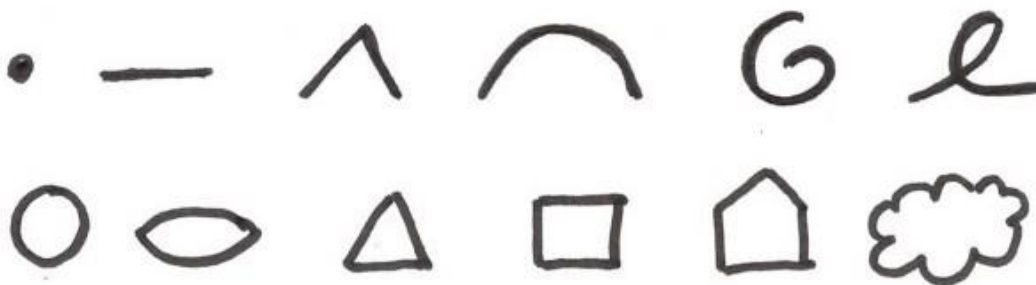

Рис. 1. Візуальний алфавіт американського психолога Д. Грея [2]

За допомогою візуального алфавіту, ми можемо створювати власні візуальні об'єкти для ілюстрації думок або їх трансляції. Його використання також стимулює візуальне мислення, у процесі якого Д. Роєм виокремив такі етапи:

- 1) подивитися;
- 2) побачити;
- 3) уявити;
- 4) продемонструвати іншим” [10, с. 49].

Проходження всіх цих етапів сприяє реалізації стратегії повільного читання, що забезпечить всебічний аналіз візуального образу.

Дослідниця Масімова Л. пропонує такий інструментарій візуального мислення:

- 1) вміння перевести візуальні образи в вербальну мову;
- 2) вміння створити на основі зображення вербальний текст;
- 3) розуміння символічної природи візуального образу;
- 4) знання загальнолюдських і національних візуальних стереотипних образів-символів;
- 5) обізнаність з візуальними жанрами сучасного медіаконтенту;
- 6) трактування смислового навантаження композиції;
- 7) розроблення комунікативних ідей;
- 8) створення власної візуальної інформації;
- 9) вміння мотивувати доцільність форми подання інформації” [7, с. 174].

Усі викладені інструменти та принципи сприйняття візуальної інформації надаються до висновку про необхідність повільного, вдумливого прочитання візуального образу, що сприятиме підвищенню рівня комунікації, розумінню всіх поверхневих та глибоких смислів зображення.

Нижченаведена інфографіка якнайповніше ілюструє багатоаспектність поняття візуальної грамотності (рис. 2).

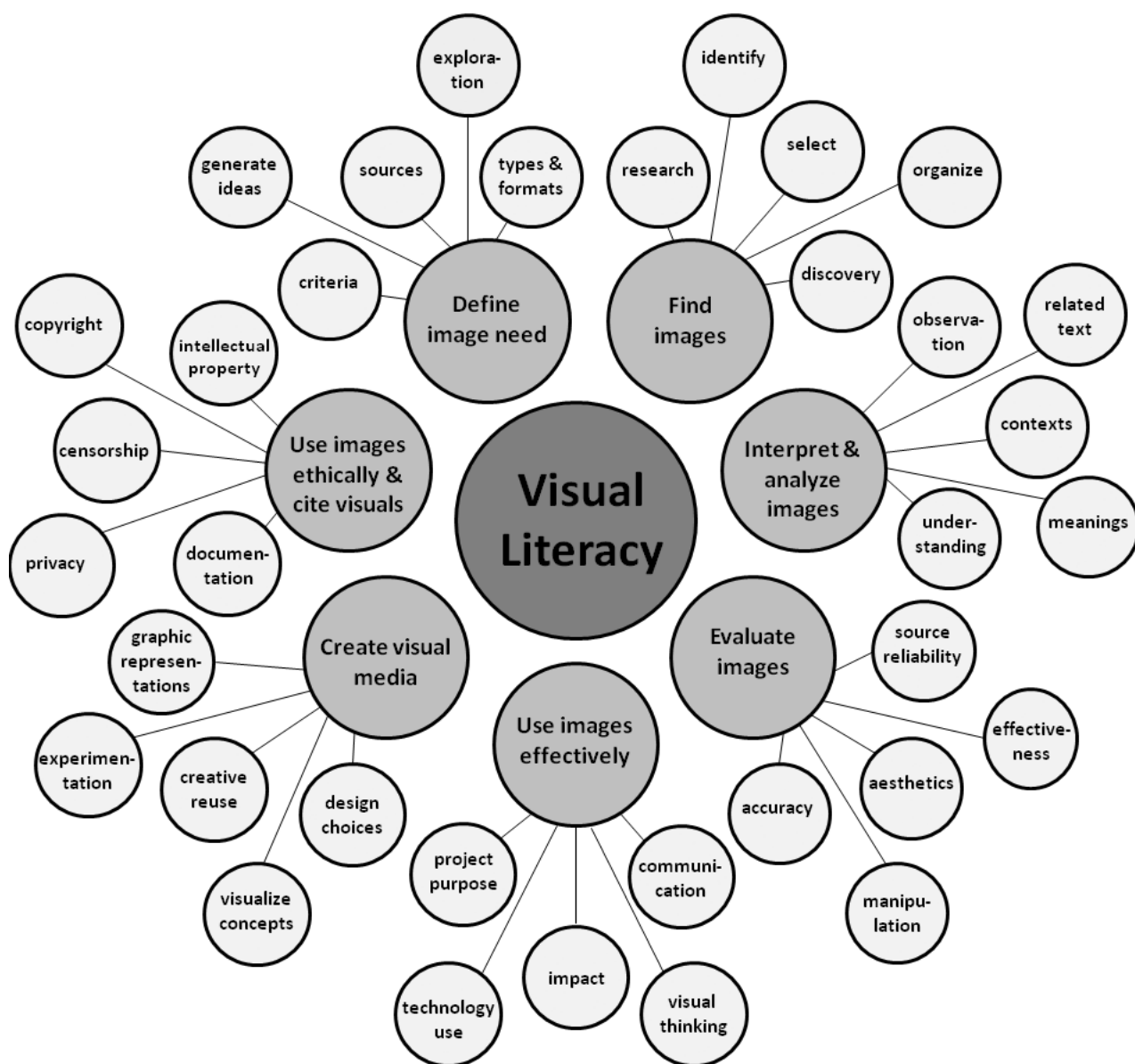

Рис. 2. Матриця візуальної грамотності, представлена у праці “Visual Literacy Standards in Higher Education: an Opportunities for Libraries and Student Learning” [17, с. 75]

III Результати

Ведучи розмову про сучасну освіту, варто звернути увагу на той факт, що навчальні матеріали обов’язково супроводжуються діаграмами, інфографіками та іншим ілюстративним матеріалом. Вплетення прийому візуалізації виконує функцію пояснення тексту, робить його більш зрозумілим для реципієнта. До того ж, дослідження когнітивістів свідчать про те, що мозок людини здатний обробити візуальну інформацію набагато швидше ніж текст [Див. 19]. Проте для обробки такої інформації студент мусить мати специфічні навички, що дозволятимуть зчитати, проаналізувати та максимально об’єктивно проінтерпретувати її. На протизагу блискавичному сприйняттю візуального матеріалу результативною видається практика так званого “повільного читання”.

Стандарти сучасної освіти вимагають від студентів створення змістовного академічного письма, що вимагає обізнаності з використанням ілюстративного матеріалу: вміння обрати, розмістити у логічному порядку, увідповіднити зі смислами самого тексту.

Засновуючись на результатах дослідження, варто сказати, що студенти закладів вищої освіти, маючи перед собою завдання здійснити наукове дослідження, реферат, доповідь, не надають належну увагу добиранню ілюстрацій до своїх робіт. А втім, візуальна складова може нести левову частку смислового навантаження тексту, підсвітити ідею, розставити акценти. Широкий доступ до ілюстрацій, картин, фото, графіків, інфорграфік тощо, який забезпечує користувачам інтернет, не гарантує грамотного їх використання. Здебільшого студенти обирають матеріал серед тих результатів, які видає пошукова система [Див. 21]. Така пошукова стратегія не передбачає критичного опрацювання матеріалу, а відтак знижує академічний рівень роботи. Студенти повинні розвивати свої інтерпретаційні можливості й розвивати креативність у створенні візуального контенту.

У сучасному світі візуальна грамотність є компетенцією, що дозволяє читати й інтерпретувати медіареальність, надаючи їй оригінальних смислів. Така компетенція змінить призму сприйняття світу не лише у плані професійному, а й у повсякденному житті, що, безперечно, дозволить споживати інформацію усвідомлено й сприятиме загальному культурному розвитку людини.

IV Обговорення

Питання візуальної грамотності розробляється вченими дуже активно і переважна більшість наукових досліджень спрямована на виголошення:

- вступних зауваг,
- вироблення понятійного апарату [14], [16],
- аргументації необхідності розвитку компетенцій візуальної грамотності у світі, що пережив “візуальний поворот” [18], [23].

Частина досліджень присвячена питанням підвищення рівня візуальної грамотності у закладах вищої освіти [20].

У вітчизняних наукових розвідках візуальна грамотність частіше за все стає предметом філософського аналізу, а також аналізується крізь призму журналістики.

Проте аспект вироблення стратегій її розвитку, створення навчальних програм, впровадження відповідних компетенцій ще чекає на своїх дослідників.

Синтетичність сприйняття образів визначає парадигму, в якій візуальна грамотність має бути інтегрованою у суміжні компетенції, як-от: медіаграмотність, інформаційна грамотність, а також повинна набуватися у невідривному зв'язку з контекстом академічної доброчесності.

Крім вищенаведених аспектів, варто наголосити й на тому, що візуальна грамотність стимулює розвиток креативності.

V Висновки

Поняття грамотності у сучасному світі значно розширило свої межі. Аби мати успіх у професії і загалом бути активним членом суспільства, людина повинна володіти багатьма компетенціями, зокрема й візуальною грамотністю, що є вже не привілеєм високоосвіченої людини, а необхідністю.

Неперервна освіта впродовж життя бачиться найперспективнішою формою розвитку візуальної грамотності, адже вона є важливою як для школярів та студентів, які можуть здобути відповідні знання уміння й навички у закладах освіти, так і для дорослих.

Питання візуальної грамотності, порушене у публікації, потребує подальшого аналізу. Перспективним бачиться дослідження значення візуальної грамотності у процесі створення візуального контенту як студентами, так і педагогічними працівниками, вироблення критеріїв аналізу рівня візуальної грамотності тощо.

Бібліографічні посилання

1. Ільїна Г. Візуальна грамотність у контексті когнітивних та освітніх процесів. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2018. № 1. С. 156-168.
2. Грей Д., Браун С., Макануфо Дж. Геймштормінг. Игры, в которые играет бизнес. Санкт-Петербург, 2012. 288 с.
3. Єрко Г., Жалко Т. Медіаграмотність як складова циклу дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки у закладах вищої освіти: методичні аспекти. Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції

- «Критичне мислення в епоху токсичного контенту». Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. 286-291 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Схвалено постановою Президії НАПН України 20.05.2010, протокол № 1-7/6-150/. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua> (дата звернення 10.05.2021).
  5. Кремень В., Ільїн В. Презентація візуальної грамотності в освітньому процесі та її експлікація у культурі мислення. Інформаційні технології і засоби навчання, 2020, № 1, с. 1-12.
  6. Макарова К. Формирование визуальной грамотности зрительской аудитории современного искусства : магистерская дис. Екатеринбург, 2017. 90 с.
  7. Масімова Л. Г. Візуальна грамотність в системі медіаосвіти. URL : http://sn-philolsocom.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_3filol/029_masi.pdf (дата звернення 10.05.2021).
  8. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: посібник для вчителя. За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с.
  9. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для роботи педагогічних коледжів. Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За наук.ред. В. В. Різуна. Київ: Центр Вільної Преси, 2014. 431 с.
  10. Роэм Д. Визуальное мышление. Как "продавать" свои идеи при помощи визуальных образов. Москва: Манн, Иванов, Фербер, Эскмо, 2013. 300 с.
  11. Тоффлер Э. Шок будущего. Москва: Издательство АСТ, 2004. 557 с.
  12. Череповська Н. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення і творчого сприймання. Київ: Міленіум, 2014. 116 с.
  13. Association of College and Research Libraries, "ACRL Visual Literacy Competency Standards for Higher Education," American Library Association (October 2011), <http://www.ala.org/acrl/standards/visualliteracy> (accessed 30 April 2012).
  14. Barnes B. Susan. An Introduction to Visual Communication: From Cave to Second Life. N. Y. : Peter Lang Publishing Inc., 2011, 273 p.
  15. Debes J. L. Some Foundations for Visual Literacy. Audiovisual Instruction. 13, 1968, pp. 961–964.
  16. Dondis A. Dondis. A Primer to Visual Literacy. Cambridge & London : The MIT press, 1998, 194 p.
  17. Hattwig D., Bassert K., Medaille A., Burgess J. Visual Literacy Standards in Higher Education: an Opportunities for Libraries and Student Learning. Libraries and the Academy. Vol. 13. № 1, 2013, pp. 61–89.
  18. Jewitt C. Multimodality, «Reading», and «Writing» for the XXI Century. Discourse: Studies in the Cultural Politics and Education. Vol. 26, No 3, September, 2005, pp. 315–331.
  19. Levie W. H., Lentz R. Effects of Text Illustrations: A Review of Research. Educational Communications and Technology Journal. Vol. 30, № 4, 1982, pp. 195-232.
  20. Lowe, R. Visual Literacy In Science and Technology Education. UNESCO International science, technology & environmental education newsletter, Vol. XXV, No. 2, 2000, p. 2.
  21. Matusiak K. Visual Literacy in Practice: Use of Images in Students' Academic Work. College & Research Libraries. Vol. 80. № 1, 2019, pp. 123-139.
  22. Mirzoeff N. How to See the World. An Introduction to Images, from SelfPortraits to Selfies, Maps to Movies, and More. L. : Routledge, 2015, 352 p.
  23. Purgar K. Visual studies and the pictorial turn: Twenty years later. IMAGES. Journal for visual studies. 2014. URL: <https://www.visual-studies.com/images/no2/purgar.html> (дата звернення 10.05.2021).

References

1. Іліна, Н. (2018). Візуальна грамотність у контексті когнітивних та освітніх процесів. Вісник Київського національного університету. No.1. С. 156-168.
2. Hrei D., Braun S., Makanufo Dzh. Heimshtormynh. (2012). Yhry, v kotorye ihraet byznes. Sankt-Peterburh. 288 s.
3. Yerko H., Zhalko T. (2020). Mediahramotnist yak skladova tsykladu dystsyplin humanitarnoi ta sotsialno-ekonomichnoi pidgotovky u zakladakh vyshchoi osvity: metodychni aspekty. Zbirnyk statei Vosmoi mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii «Krytychne myslennia v epokhu toksychnoho kontentu». Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia ukrain-skoj presy. 286-291 s.
4. Kontseptsia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini. Skhvaleno postanovoiu Prezydii NAPN Ukrainy 20.05.2010, protokol No. 1-7/6-150/ URL: <http://osvita.mediasapiens.ua> (accessed 10.05.2021).
5. Kremen V., Ilin V. (2020). Prezentatsia vizualnoi hramotnosti v osvitnomu protsesi ta yii eksplikatsia u kulturi myslennia. Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia, No. 1, s. 1-12.
6. Makarova K. (2017). Formyrovanye vyzualnoi hramotnosti zrytelskoj audytoryi sovremennoho yskusstva : mahysterskaia dys. Ekaterynburh. 90 s.
7. Masimova L. H. (2013). Vizualna hramotnist v systemi mediaosvity. URL : http://sn-philolsocom.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_3filol/029_masi.pdf (accessed 10.05.2021).
8. Mediahramotnist na urokakh suspilnykh dystsyplin: posibnyk dlia vchytelia. (2016) Za red. V. Ivanova, O. Volosheniuk, O. Mokrohuza. Kyiv: Tsentr vilnoi presy, Akademiia ukrainskoj presy. 201 s.
9. Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk dlia roboty pedahohichnykh koledzhiv. (2014). Red.-upor. V. F. Ivanov, O. V. Volosheniuk; Za nauk.red. V. V. Rizuna. Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy. 431 s.
10. Roem D. (2013). Vyzualnoe myshlenye. Kak "prodavat" svoy ydey pry pomoshchy vyzualnykh obrazov. Moskva: Mann, Yvanov, Ferber, Eskmo. 300 s.

11. Toffler E. (2004). Shok budushcheho. Moskva: Yzdatelstvo ACT. 557 p.
12. Cherepovska N. (2014). Vizualna mediakultura: rozvytok krytychnoho myslennia i tvorchoho sprymannia. Kyiv: Milenium. 116 p.
13. Association of College and Research Libraries. (2011). ACRL Visual Literacy Competency Standards for Higher Education, URL: <http://www.ala.org/acrl/standards/visualliteracy> (accessed 10.05.2021).
14. Barnes B. Susan. (2011). An Introduction to Visual Communication: From Cave to Second Life. N. Y. : Peter Lang Publishing Inc., 2011, 273 p.
15. Debes J. L. (1968). Some Foundations for Visual Literacy. Audiovisual Instruction. 13, pp. 961–964.
16. Dondis A. Dondis. (1998). A Primer to Visual Literacy. Cambridge & London : The MIT press, 194 p.
17. Hattwig D., Bassert K., Medaille A., Burgess J. (2013). Visual Literacy Standards in Higher Education: an Opportunities for Libraries and Student Learning. Libraries and the Academy. Vol. 13. № 1, pp. 61–89.
18. Jewitt C. (2005). Multimodality, «Reading», and «Writing» for the XXI Century. Discourse: Studies in the Cultural Politics and Education. Vol. 26, No 3, September, pp. 315–331.
19. Kress G. (2003). Literacy in the New Media Age. London & N.Y.: Routledge, 208 p.
20. Lowe, R. (2000). Visual Literacy In Science and Technology Education. UNESCO International science, technology & environmental education newsletter, Vol. XXV, No. 2, p. 2.
21. Matusiak K. (2019). Visual Literacy in Practice: Use of Images in Students' Academic Work. College & Research Libraries. Vol. 80. № 1, pp. 123-139.
22. Mirzoeff N. (2015). How to See the World. An Introduction to Images, from SelfPortraits to Selfies, Maps to Movies, and More. L. : Routledge, 352 p.
23. Purgar K. (2014). Visual studies and the pictorial turn: Twenty years later. IMAGES. Journal for visual studies.

Змінчак Наталія Михайлівна,

старший викладач,
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
адреса: вул. Дідріхсона, 4, Одеса, 65000
Тел. 0667458314. E-mail: natalia.zminchak@ukr.net

Zminchak Natalia Mykhailivna,

senior teacher,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture,
Address: Didrikhson st., 4, Odessa, 65000
Tel. 0667458314. E-mail: natalia.zminchak@ukr.net

ORCID: 0000-0003-2871-1157

Citation (APA):

Zminchak N. (2021). Visual literacy as a component of personality multi-literacy: ways of development. Engineering and Educational Technologies, 9 (2), 54–61. doi: <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2021.09.02.05>

Цитування (ДСТУ 8302:2015):

Змінчак Н. М. Візуальна грамотність як складова мультиграмотності особистості: шляхи розвитку / Інженерні та освітні технології. 2021. Т. 9. № 2. С. 54–61. doi: <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2021.09.02.05>

Обсяг статті: сторінок – 8 ; умовних друк. аркушів – 1,159.